

uitgave van het Biskopdom Haarlem-Amsterdam

NOVEMBER
2021

6

SAMENKERK

Herfst

12

Bisschoppen-
synode
2021-2023

16

Virgilius bier:
gebrouwd door
jongeren

32

Stappen naar
geluk

uitgave van het bisdom Haarlem-Amsterdam

NOVEMBER
2021
6

SAMENKERK

SKB

Normaal is een bisschoppen-synode een Vaticaans evenement. De Synode die in oktober 2021 startte, vindt op diocesaan, continentaal en universeel niveau plaats. Dus ook in ons bisdom.

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 6 • Jaargang 46
De volgende uitgave verschijnt op 21 december 2021.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie), Carolien Hoogenboom, Petra Vermeer (redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Anneke van Assema, Anneke Donkers, Leo Fijen, Ingrid Henkemans, Ada Kok, Jos Martens, Marcel Poorthuis, Vera Schneijderberg.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementenadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 30,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 36,- per jaar

Advertenties

Redactie *SamenKerk*
Petra Vermeer (redactiesecretariaat)
023-5112600
samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Grafisch ontwerp

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl

Technische realisatie

Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

Bisschoppen-synode

12

Twee vrijwilligers achter de schermen: de huishoudelijke hulp van de bisschop en iemand die de viering live streamt.

Vrijwilligers

10

Wilt u *SamenKerk* niet missen?

Neem een abonnement! U ontvangt ons magazine zes keer per jaar thuis, voordat ze in de parochies verkrijgbaar is. Nu met bijzonder welkomstgeschenk! Info: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Kloosters brouwen al eeuwen bier. Tegenwoordig is bierbrouwen voor velen een hobby. Jongeren uit Heerhugowaard-De Noord doen dit voor hun kerk.

Bier
24

Geloof in Geluk
Wedstrijd

9

November

November is de maand van gedenken en herdenken. Niet alleen met Allerheiligen of Allerzielen. We denken iedere dag aan onze dierbaren. Want wie brandt er niet dagelijks een lichtje bij een foto van een echtgenoot of echtgenote, een (klein)kind, vader of moeder? En hoe vaak denk je dan niet aan die gelukkige momenten samen, die een herinnering geworden zijn? Waar je elkaar voor het eerst ontmoet hebt, die eerste zoen misschien? Hoe je je vader of moeder mist en wat hij/zij voor je heeft betekend?

In deze *SamenKerk* staan we stil bij de gedachtenis van onze overledenen. De bisschop schenkt ons een mooi gedicht en ook bij Inspiratie worden we even stil. In onze rubriek 'Uit de kunst' over bijzondere kunstvoorwerpen in parochiekerken komt een heel bijzonder voorwerp naar voren uit de periode van de katholieke schuilkerken. En mocht u onverhoeds moeten spreken bij een uitvaart, biedt deze *SamenKerk* u enige tips.

Daarnaast nodigt *SamenKerk* u uit voor een wedstrijd. Doe mee aan deze bijzondere Geloof in Geluk Wedstrijd! Want we zijn heel benieuwd naar uw, naar jouw gedachten waarom jij in geluk gelooft! Misschien geeft een bijdrage van Leo Fijen over tien stappen op de weg van geluk u inspiratie voor uw inzending.

Veel leesplezier met deze *SamenKerk*!

Eric van Teijlingen
hoofdredacteur

Doe mee aan onze Geloof in Geluk Wedstrijd: Waarom geloof jij in geluk?

En verder

- 4 Mgr. Hendriks: Wat ik u zeggen wil
- 6 Kort nieuws
- 9 Lezerswedstrijd
- 16 Geboekt
- 18 Parels uit de schattengrot
- 20 Inspiratie
- 23 Leo Fijen
- 26 Catechese: we vieren eucharistie
- 29 Puzzel
- 30 Uit de kunst
- 32 Geluk: een weg in tien stappen
- 34 Het houden van een afscheidsrede
- 36 Zingt voor de Heer
- 38 Personalía
- 39 Agenda

In de novembermaand staan we bijzonder stil bij alle dierbare mensen, die ons ontvallen zijn. Naarmate we verder komen op onze levensweg, moeten we meer mensen missen. Dat doet pijn, zeker als het om iemand gaat, die naar ons gevoel te vroeg gestorven is... (vul gerust de naam in van uw dierbare).

G

od, Hemelse Vader, soms lijkt het even dat we kunnen plannen en voorzien, dat het lot in mensenhanden ligt, dat alles bij toeval ontstaat en zich ontwikkelt

en dat dit alles is.

Maar soms ook zien we vergezichten op de reizen die we maken, op een wandeling door de natuur, in het gebed of op een stil moment of zomaar, zonder aanwijsbare reden, en worden we gegrepen door schoonheid en harmonie, die een Meesterhand verraden.

Ook de plannen die wijzelf bewust en weloverwogen menen te maken, worden soms ineens verstoord; alles wordt anders.

Het ligt toch niet in onze hand, het is niet ons vernuft dat hier een uitkomst biedt.

Een uitzicht verdwijnt, maar voor wie geloven kan verschijnt een ander vergezicht... dat U ons biedt.

Wij hadden zeker andere plannen en velen leek het bizar toeval of het noodlot, toen die dromen werden verstoord en de dood zich aankondigde. Bij velen riep het vragen op: "Waarom?"

Foto: Hernán Azócar

Waarom deze persoon, nog te jong om te sterven?
Waarom deze mens, die zoveel mooie kanten had.
Hoe kon dit?

Zijn er geen antwoorden of is er toch een antwoord dat wij alleen nog niet verstaan?
In dit gebed, Heer, wil ik mij en ons in alle kleinheid aan U toevertrouwen:
U weet waarom en hoe en wat, ik snap het niet, mijn weten is beperkt.

Ik kom alleen zo af en toe iets op het spoor dat wijst naar 'transcendentie': naar iets dat alles overstijgt, naar een Vader, God die groter is, al is Hij ook mysterie.
Er is toch meer en in dat 'meer' mag ik Uw zorg voor ons herkennen.

**Heer, geef de
overledenen de
eeuwige rust**

We vergeten hen niet

Dan mag ik zien
dat deze overleden mens
uitkeek op het beloofde land,
een weids en prachtig vergezicht;
het is wat al te menselijk uitgedrukt,
maar ik durf erop vertrouwen
dat deze overledene
nu aan Uw hand
dat land van eindeloze vreugde binnengaat.

Weinig bagage draagt die mens:
wat geloof, wat hoop en liefde,
meer hoeft het niet te zijn;
en alles wat ooit vreugde gaf:
die vreugde zal volkomen zijn.

Wij danken U voor deze mens,
de hartelijkheid en zorg,
voor al het goede van dit leven;
we danken U voor alle liefde
die doorgegeven is.

Ik wil U wel nog vragen, Heer,
om troost en kracht en geloof,
om perspectief
voor allen die nu achterblijven
en deze mens zo missen.

Laat Jezus Uw verrezen Zoon
onze Begeleider zijn
en na de aardse levensweg
hopen wij samen te zijn, verenigd weer,
en thuis bij U.

Heer, geef de overledenen de eeuwige rust;
het eeuwig licht verlichte hen;
moge zij rusten in vrede. ■

Bisschop Johannes Hendriks

100 jaar Limburgse Bedevaarten

De Limburgse Bedevaarten (naar Lourdes), thans het Huis voor de pelgrim, werd in 1921 opgericht. Dit 100-jarig jubileum is dit jaar beperkt gevierd. Op zondag 12 september werd de eucharistieviering op de televisie rechtstreeks uitgezonden vanuit de grot van Lourdes, vanwege dit jubileum. Mgr. Herman Woorts was hoofdcelebrant in concelebratie met de (ernstig zieke) mgr. Harrie Smeets van Roermond. Deze Limburgse jubileumviering had een Noord-Hollands tintje! De lectrice, en jarenlang vrijwilliger bij het Huis voor de pelgrim, was mevrouw Meriam Brakenhoff-Al uit Assendelft. Judith Petra (Zaandam) was cantor en werd begeleid door organist Jos Martens (Assendelft).

Foto: Hans Guldemond Photography

Foto: Huis voor de Pelgrim

Diakenkring bijeen

Meer dan twintig diakens van ons bisdom kwamen 8 september voor het eerst sinds lange tijd weer bijeen. De diakenkring sprak over de verschillende (en persoonlijke) ervaringen van de coronacrisis voor de parochies als ook voor hun diaconale werkzaamheden. Tijdens de gesprekken werd geconcludeerd dat de coronacrisis achteruitgang heeft betekend voor de Kerk en de parochies, maar ook nieuwe kansen bood.

Nieuw altaar kathedraal

Mgr. Jan Hendriks heeft op zondag 10 oktober het nieuwe altaar in de Sint-Bavokathedraal gewijd. Hij zalfde daartoe het altaar met chrisma, waarna een altaarlinnen op het altaar werd gelegd. Ook plaatste hij relieken van de H.H. Willibrord en Bonifatius. Dit alles onder toezien oog van de bisschop van Gent, mgr. Lode van Hecke, die samen met een delegatie van het kathedraal kapittel van Gent aanwezig was. Het is een lange traditie dat elke twee jaar het kapittel van Gent het bisdom Haarlem-Amsterdam bezoekt, of vice versa. Dit gaat terug op de band die bestaat tussen Gent en Haarlem vanwege de heilige Bavo, die leefde in de omgeving van Gent maar ook in onze streken van oudsher grote verering geniet.

Voor tieners en jongeren

De komende weken staan er diverse activiteiten voor tieners en jongeren op het programma. Van 22 tot 24 oktober was de reünie van het tienerkamp BreakOut, dat in juli is gehouden. Op 12 december is er een bijeenkomst voor tieners in Langedijk met ook een kort programma voor hun ouders. Op 21 november verzamelen de jongeren zich voor de bisdom-WJD. Na een viering met mgr. Jan Hendriks geeft hij een catechese over wat 'samen Kerk' betekent, gevolgd door een tweetal workshops (een rondleiding door de kathedraal en bij de andere workshop krijgen de deelnemers les in doelzakspele door mannen, gekleed in een kilt. Op 18 december is weer het jongerenkerstfeest. Info en aanmelding: www.jongekerk.nl.

WJD'23 Lissabon

De eerstvolgende katholieke Wereldjongerendagen (WJD) vinden plaats van 1 tot en met 6 augustus 2023 in Lissabon (Portugal). De WJD is een internationale bijeenkomst die om de twee à drie jaar wordt georganiseerd, afwisselend in Europa of elders in de wereld. Hoogtepunt van de Wereldjongerendagen is het bezoek van de paus. Tijdens de slotviering van WJD'23 worden meer dan een miljoen deelnemers verwacht. Ook jongeren uit ons bisdom zullen daaraan deelnemen.

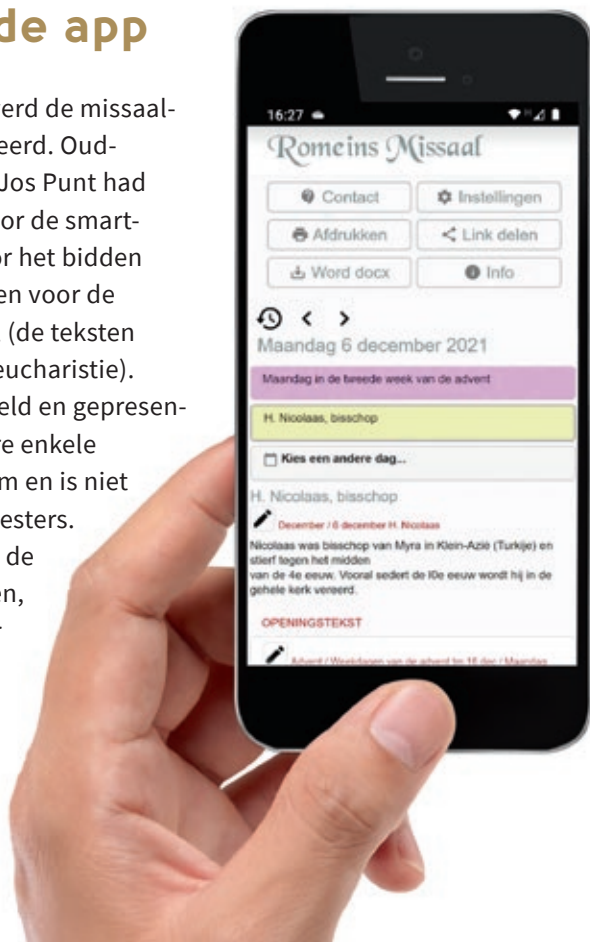
Oproep voor klimaatverandering

Vertegenwoordigers van bijna alle (wereld)religies hebben op 4 oktober tijdens een bijeenkomst in Vaticaanstad opgeroepen tot wereldwijde maatregelen ter bescherming van het klimaat. Aanleiding is de door de Verenigde Naties georganiseerde Klimaatconferentie COP26, welke van 31 oktober tot 12 november in Glasgow (Verenigd Koninkrijk) gehouden wordt. Paus Franciscus had de vertegenwoordigers van de religies voor de feestdag van Sint Franciscus in Vaticaanstad uitgenodigd. In september heeft de paus samen met oecumenisch patriarch Bartholomaios van Constantinopel en de anglicaanse priester Justin Welby van Canterbury een oproep gedaan om meer actie te ondernemen tegen de klimaatverandering.

Missaal op de app

Begin oktober werd de missaal-app gepresenteerd. Oud-bisschop mgr. Jos Punt had het idee om een app voor de smartphone te realiseren voor het bidden van het getijdengebed en voor de teksten van het missaal (de teksten voor de viering van de eucharistie). Deze app is nu ontwikkeld en gepresenteerd door onder andere enkele priesters van ons bisdom en is niet alleen bedoeld voor priesters. Want in de app zijn ook de Schriftlezingen te vinden, wat voor de kerkganger of thuiskijker ook interessant is. Info: www.tiltenberg.org/missaal.

Avond(en) van barmhartigheid

In de kerk van HH. Petrus en Paulus in de Kalverstraat in Amsterdam, beter bekend als 'de Papegaai', wordt eens per maand op donderdagavond (de komende tijd op 4 november, 2 december en 5 januari) een Avond van barmhartigheid gehouden. Na een eucharistieviering om 19.00 uur volgt een uur van aanbidding van het heilig Sacrament met meditatie, zang en muziek. Ook is er gelegenheid tot het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening. Info: www.nicolaas-parochie.nl/papegaai.

Willibrordzondag 7 november

Zondag 7 november is Willibrordzondag, een feestdag voor de Kerk in Nederland en voor de oecumene. Het evangelie is een boodschap van vreugde, die van generatie op generatie wordt doorgegeven. De heilige Willibrord (658-739), die samen met zijn gezellen de basis legde voor de Kerk in de Lage Landen, is een boodschapper van vreugde. De Kerk heeft in de loop der tijden hoogte- en dieptepunten gekend. Telkens kwam de vernieuwende en levendmakende kracht het evangelie weer naar boven. Vandaag staan kerken meer dan ooit voor de uitdaging om het evangelie op een aansprekende en eigentijdse manier uit te dragen. En, zijn wij vandaag die boodschappers van vreugde? In alle kerken wordt deze zondag een (deur)collecte gehouden voor de Katholieke vereniging voor oecumene voor de oecumenische inzet van de rooms-katholieke Kerk in Nederland. Info: www.oecumene.nl/kalender/willibrorddag.

150 Jaar Pro Petri Sede

In 2020 bestond *Pro Petri Sede*, als opvolger van de in 1871 opgerichte Bond van Belgische (en Nederlandse) zoeaven, honderdvijftig jaar. Op 20 september 1870 viel de Kerkelijke Staat, welke door zouaven werd verdedigd. Dit jubileum werd vanwege de coronapandemie uitgesteld. Op 27 november is in de Basiliek van Koekelberg (Brussel, België) een feestelijke pontificale hoogmis met kardinaal Dominique Mamberti uit Rome als pauselijk legaat. *Pro Petri Sede* als organisatie met deze naam werd op 1 oktober 1922 in Kortrijk opgericht en richtte zich op alle Belgische oud-zoeaven en pauselijk gedecoreerden. In Nederland werd in 1969 een afdeling opgericht en sindsdien vormen de Benelux-verenigingen in feite één *Pro Petri Sede*. Om de twee jaar wordt een bedevaart georganiseerd naar Rome, waar de paus ze ontvangt. Bij die gelegenheid wordt steeds een substantiële gift geschonken voor het noodfonds van de Heilige Stoel. Info: www.propetrisede.nl.

Onze Lieve Vrouw ter Nood

Retraite: afzonderen voor spiritueel zelfonderzoek en geestelijke oefening. Ons Heiligdom is hiervoor bij uitstek geschikt.

Het hele jaar door worden er zeer aansprekende retraites en stilteweekenden georganiseerd onder de bezielende leiding van pr. Anton Overmars, zoals de retraite 'Advent in zicht' van 15 - 17 november aanstaande.

Meer informatie en het volledige programma van onze retraites kunt u terugvinden op onze website: www.olvternood.nl

wedstrijd
Geloof
in geluk

Waarom geloof jij in

In de tentoonstelling 'Geloof in Geluk' in de Sint-Bavokathedraal in Haarlem hebben twintig deelnemers hun kijk op 'geluk' of 'gelukkig(-zijn)' gegeven. Maar wat betekent geluk of geloven in geluk voor u, voor jou? *SamenKerk* nodigt je uit om mee te doen aan de Geloof in Geluk Wedstrijd: **Waarom geloof jij in geluk?**

Je mag zelf bepalen hoe jouw inzending/werkstuk eruit ziet. Bijvoorbeeld:

- Schrijf een (kort) verhaal
- Vertel over een (eigen) ervaring
- Dicht een gedicht
- Schrijf en zing een lied
- Maak een tekening of schilder
- Maak een foto of een collage
- Maak een TikTok-filmpje
- Of...

Van alle inzendingen kiest de jury tien genomineerden. Zij worden uitgenodigd voor een speciale middag in Haarlem, waar de drie winnaars bekend worden gemaakt. Naast een mooi prijzenpakket worden de inzendingen van de winnaars gepubliceerd in het eerste nummer van 2022 van *SamenKerk*, maar krijgen ook een plek in de tentoonstelling in de kathedraal!

Geluk?

De Geloof in Geluk Wedstrijd staat open voor alle leeftijden, wel of niet gelovig of wel of niet woonachtig in Noord-Holland. Iedereen is welkom. U kunt individueel deelnemen, maar ook als groep (parochiële werkgroep, gezin of schoolklas).

De jury bestaat uit:

- Michaëla Bijlsma *kunstenares*
- Leo Fijen *directeur/uitgever Adveniat en presentator KRO-Geloofsgesprek*
- Nanine van Smoorenburg *projectleider 'Geloof in Geluk'*
- Eric van Teijlingen (voorzitter) *hoofredacteur SamenKerk*

Inzendingen (eventueel voorzien van een kleine toelichting) moeten **uiterlijk 14 januari 2022** binnen zijn (vermeld daarbij uw voor- en achternaam, postadres, telefoonnummer, e-mailadres en leeftijd):
Bisdom Haarlem-Amsterdam, Wedstrijd Geloof Geluk, Zilkerduinweg 375, 2114 AM Vogelenzang.
Of mail uw inzending naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Bekendmaking van de tien genomineerden is op 16 januari 2022. Uitreiking prijswinnaars (in aanwezigheid van alle genomineerden) is op vrijdag 21 januari / zaterdag 22 januari 2022.

Elke parochie draait op vrijwilligers. Deze toegewijde groep mensen zet zich vele uren in voor het reilen en zeilen van de geloofsgemeenschap. In zeer diverse taken: van koster tot lector, van communicatiegroep tot parochiebestuurder. *SamenKerk* reist door het bisdom en vraagt: wat is uw taak in de parochie?

Anneke Donkers

Wat ik DOE...

De viering streamen

Voordat de viering in de kerk begint, maakt de koster alles gereed, worden de kerkklokken geluid en bekijkt de priester nog even zijn preek. Sinds anderhalf jaar ongeveer is er nog een ander die tijdig in de kerk is om zich op de viering voor te bereiden: de vrijwilliger van het 'streamteam', zoals deze taak vaak genoemd wordt. "Een kwartier vóór de viering zetten we alles klaar en kijken we of alles werkt." Miriam Besamusca is sinds ruim een jaar lid van het streamteam in de Sint-Vituskerk. "We zijn tijdens de eerste lockdown in het voorjaar van 2020 begonnen, toen in deze parochie werd nagedacht hoe we mensen thuis toch konden betrekken bij de vieringen. En de jongeren werden gevraagd hieraan mee te werken, omdat deze technologie voor ons gemakkelijker is en we er meer van weten." Het streamteam bestaat uit ongeveer vijftientig à dertig personen. Besamusca:

Huishouding

Op iedere pastorie woonde vroeger een pastoor met meerdere kapelaans en een huishoudster. Zij zorgde dat het 'de eerwaarde heren' aan niets ontbrak. Een pastoor met meerdere kapelaans op de pastorie is echt verleden tijd, maar in vele pastorieën is nog een huishoudster actief (hoewel ze er niet meer woonachtig is, dat is ook verleden tijd). Zo ook in het bisschopshuis naast de Sint-Bavokathedraal. Sinds vijf jaar verzorgt Anna Toffano de huishouding van de bisschop. "De bisschop zocht iemand voor de huishouding. Via het Neocatechumenaat ben ik gevraagd. Ik werk vijf dagen per week en met veel plezier." Toffano en haar gezin wonen sinds 1989 in Nederland. "In 1988 hebben mijn man en ik de zending ontvangen van de heilige paus Johannes Paulus II om als missiegezin naar Nederland te gaan. We komen uit Italië, waar ik werkte als verpleegkundige en mijn man was directeur van een school. Met onze kinderen zijn we toen van Padua naar Almere verhuisd. Dat was in het begin zeker niet gemakkelijk maar met de liefde van God kun je alles aan." Welke taken verricht u in de privévertrekken van de bisschop? Toffano: "Alles wat iedereen doet in een huishouden: stoffen, stofzuigen, schoonmaken, kleding wassen en strijken maar ook koken. Ik verzorg

**Bisdom Haarlem-
Amsterdam
Bisschopshuis
Haarlem
Anna Toffano (66)
Huishouding bisschop**

Foto: Anneke Donkers

Foto: Anneke Donkers

”
**Hoe is het om voor
 de bisschop te
 werken, is hij netjes
 of laat hij spullen
 slingeren?**

de warme maaltijd voor 's middags.” Hoe is het om voor de bisschop te werken, is hij netjes of laat hij spullen slingeren? Toffano lacht: “Nee, nee, de bisschop is heel netjes en gemakkelijk. Hij vindt alles lekker wat ik kook. Het is heel fijn werken met en voor hem. En, met deze taak kan ik heel mooi en gemakkelijk de Kerk

dienen. De bisschop draagt ook het vaderschap voor de priesters en anderen. Dus zorg ik ook voor hen, die bij hem komen. Ik kook graag voor alle gasten en bereid van alles voor.” Wat betekende de coronatijd voor uw werkzaamheden? “Ik heb de hele periode hier in Haarlem gewerkt. Het is hier in huis makkelijk om voldoende afstand te houden. Het was wel veel stiller zo zonder gasten. Alleen de boodschappen deed ik bijvoorbeeld wel gelijk met die voor mijn gezin om maar één

keer naar de winkel te hoeven gaan.” Mei volgend jaar gaat u met pensioen? Terug naar Italië? “Ik doe mijn werk naar tevredenheid en vind het jammer om te stoppen, maar meer thuis zijn is ook fijn. Onze vijf kinderen en achttien kleinkinderen wonen allemaal hier, dus blijven wij ook in Nederland. Al zullen we misschien wel eens vaker naar onze families en vrienden in Italië gaan. We voelen ons thuis in Italië en in Nederland, dat is een grote rijkdom. Ook gaan we gewoon door met de missie, waarvoor we naar Nederland zijn gekomen.” ■

“Ik doe het samen met mijn zus Anna. In het begin waren we wel iedere week aan de beurt, maar nu eens in de drie weken.” Wat doet een streamteam? “We moeten alle computers en dergelijke aanzetten, het licht en geluid testen en alles klaarzetten op de computer. Eerst was er één camera, nu zijn er vier.

**Dekenaat Hilversum
 Parochie H.H. Vitus
 en Willibrord
 Sint-Vituskerk
 Hilversum
 Miriam Besamusca (14)
 Streamteam**

We kijken op de beeldschermen en zorgen met de knoppen voor het draaien van de camera's, het in- en uitzoomen en de beste beeldkwaliteit. Ook zetten we de PowerPoint op het beeld met een gebed of een tekst voor een oproep voor de collecte. Ik vind het fijn dat

ik van het begin af aan heb meegeholpen, toen was het nog klein maar langzaam is het behoorlijk gegroeid. Als ik nu zou beginnen zou ik deze taak wel moeilijker vinden omdat er veel is om ineens te leren. Maar ik vind het leuk om te doen.” Ondertussen heeft

Besamusca alle apparatuur aangezet en met groot gemak laat ze zien hoe het werkt. Ze bedient de twee toetsenborden en de computermuizen en bekijkt, vanaf haar plekje aan de zijkant in de kerk, alles op de drie beeldschermen. Nooit bang dat de techniek je in de steek laat? “Nee. Het is wel eens een keer gebeurd maar we konden iemand bellen en hij was snel in de kerk om het probleem mee op te lossen.” Ben je door deze bijzondere vrijwilligerstaak meer betrokken bij de viering? “Normaal vind ik in de kerk zitten soms best wel saai. Je moet steeds luisteren, opletten en stilzitten. Nu ben ik lekker bezig en doe ook nog iets waar een ander wat aan heeft en luister ik toch ook een beetje mee.” Wat bedoel je precies met ‘ik doe iets waar een ander wat aan heeft’? Besamusca: “Dat de mensen thuis die niet naar de kerk kunnen komen, of misschien nog niet durven, ontdekken dat zij ook gewoon bij de viering kunnen zijn.” En dat is precies wat een streamteam mogelijk maakt! ■

Synode

2021-2023

Meepraten op bisdom-,
continentaal- en
wereldniveau

Sinds het Tweede Vaticaans Concilie worden er om de zoveel jaar bisschoppensynodes gehouden. In Rome, in het Vaticaan. Bisschoppen, experts op het terrein van het te bespreken onderwerp en andere gasten worden dan genodigd om bijna een maand lang (meestal in oktober) naar het hart van de Wereldkerk te komen. De synode, die in oktober jl. werd geopend, over de betekenis van synodaliteit in de katholieke Kerk, vindt niet alleen in Rome plaats, maar over de hele wereld, in ieder bisdom. Ook in het onze.

H

et woord 'synode' is afgeleid van het Griekse 'syn' (= samen) en 'hodos' (= weg). Het betekent letterlijk 'samenkomst', maar het woord vertalen naar 'samen wandelen' kan ook. In het kerkelijk jargon is het

een samenkomst van kerkleiders, bij katholieken een vergadering van bisschoppen. De heilige paus Paulus VI stelde in 1965 de bisschoppensynode in om de bisschoppen van de wereld een duidelijkere rol te geven in het bestuur van de universele Kerk.

Met de hele Kerk

De synode, die in oktober werd geopend, gaat over synodaliteit in de Kerk. Paus Franciscus wil dat alle gelovigen zich verantwoordelijk weten voor de Kerk als 'Gods volk onderweg'. Hij wil dat een synode geen gebeurtenis is, maar een proces. Het gaat niet langer om de synode als een Vaticaans evenement, maar ook om de weg die de Kerk (in deze tijd) bewandelt. Normaal zijn deze vergaderingen in Rome, maar voor deze synode is besloten dat ze op diocesaan, continentaal en universeel niveau plaatsvindt. In het document dat tot deze synode uitnodigt, staat: "Een integraal synodaal proces kan alleen op authentieke

wijze plaatsvinden als alle particuliere kerken (lees: bisdommen - red.) daarbij betrokken zijn."

Thema's om te bespreken

De synode gaat over drie kerkelijke begrippen: *communio*, *participatio* en *missio*, met daarbij de volgende vragen: Hoe kunnen we de *communio* (de gemeenschap van de Kerk) versterken? Hoe kunnen we de samenhang van de gemeenschap vergroten? Hoe kunnen we de participatie in het kerkelijk leven vergroten en de betrokkenheid van alle gedoopten bij het kerkelijk gebeuren (*participatio*)? En hoe kunnen we bevorderen dat alle leden van de Kerk bijdragen aan haar zending en missionair (*missio*) worden? En wat zou dat kunnen inhouden?

Deze vragen willen een hulpmiddel zijn bij het uitdiepen en verstaan van de drie genoemde begrippen. Belangrijk daarbij is dat ieder vrij en opbouwend hierover kan spreken, waarbij we de heilige Geest vragen om wijsheid en licht. Dat is de geest die paus Franciscus wenst voor deze synodale consultatie. De paus heeft gevraagd dat er open bijeenkomsten worden gehouden, waarbij iedereen welkom is en wel zo dat iedereen zo veel mogelijk gelegenheid heeft om eraan deel te nemen.

In ons bisdom

In ons bisdom zal de komende tijd in ieder dekenaat (minstens) één gespreksbijeenkomst worden georganiseerd. Daardoor zullen er verspreid over het bisdom tien bijeenkomsten plaatsvinden. In ieder dekenaat wordt, via de parochies,

”

De paus heeft gevraagd dat er open bijeenkomsten worden gehouden, waarbij iedereen welkom is.

bekend gemaakt waar en wanneer deze gespreksbijeenkomsten zijn. Daarnaast zijn er consultaties voor de religieuzen, nieuwe bewegingen en de migrantengemeenschappen voorzien. De thema's en de daarbij behorende vragen worden de komende maanden ook besproken in de priesterraad en de diocesane pastorale raad en met het kathedraal kapittel, de dekenen en het jongerenplatform van het bisdom.

Het gaat om gespreksbijeenkomsten. Op de bijeenkomsten zal er gelegenheid zijn in kleinere groepen

met elkaar over de hierboven genoemde thema's te spreken. Van de gesprekken in deze subgroepen (die ook plenair worden gedeeld) en van de (dekenale) bijeenkomsten zal verslag worden gedaan. Deze gespreksverslagen worden verzameld en naar het bisdom doorgestuurd. Daar worden ze verwerkt en doorgestuurd naar de Bisschoppenconferentie, dat een landelijk verslag maakt voor het Secretariaat van de bisschoppensynode in Rome.

Van 2021 tot 2023

De synode werd op 10 oktober 2021 geopend door paus Franciscus met een plechtige viering in de Sint-Pieterskerk. Op 17 oktober begon de diocesane fase tijdens een viering met onze bisschop in de Sint-Bavokathedraal (Haarlem) en 's middags was er een speciale vesperviering in de Sint-Nicolaasbasiliek (Amsterdam).

In het voorjaar van 2022 worden alle diocesane ervaringen van één kerkprovincie (in ons geval: Nederland) verzameld. In de zomer van dat jaar zal het Vaticaan een samenvatting publiceren. Van september 2022 tot en met maart 2023 is de tweede fase als er per continent wordt vergaderd. De laatste fase is een bijeenkomst in oktober 2023, dan weer in Rome. ■

Eric van Teijlingen

Het team voor de Synodale consultatie

De paus heeft gevraagd een persoon of een team te benoemen om het proces van de diocesane synodale consultatie te begeleiden. In het bisdom Haarlem-Amsterdam zal dit team bestaan uit: emeritus-hulpbisschop mgr. Jan van Burgsteden sss, Corine van der Loos en diaken Philip Weijers. Mgr. Van Burgsteden zal samen met vicekanselier Lisette van Oordt bijzondere aandacht besteden aan de consultatie van de religieuzen en nieuwe bewegingen en vicaris Gerard Bruggink aan de consultatie van de migrantengemeenschappen.

Elke zitting van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) begon met het gebed *Adsumus Sancte Spiritus*, wat 'Wij staan voor U, Heilige Geest' betekent. Het gebed wordt al vele eeuwen gebruikt op concilies, synodes en andere kerkelijke bijeenkomsten. Het gebed wordt toegeschreven aan de heilige Isidorus van Sevilla (560-636).

Dit gebed voor de bisschoppen-synode 'Voor een synodale Kerk: *communio, participatio, missio*' nodigt de Heilige Geest uit om in ons te werken, zodat we een gemeenschap en een volk van genade mogen zijn. Misschien een goed gebed om de komende periode te gebruiken bij een diocesane of parochiële bijeenkomst of vergadering?

*Wij staan voor U,
Heilige Geest,
terwijl wij bijeenkomen in uw naam.*

*U alleen hebben wij om ons te geleiden,
maak dat U thuis bent in ons hart;
leer ons de weg die wij moeten volgen
en hoe wij deze moeten gaan.*

*Wij zijn zwakke mensen en zondaars;
laat niet toe dat wij de wanorde bevorderen.*

*Laat onwetendheid ons niet op de verkeerde weg brengen,
noch partijdigheid ons handelen beïnvloeden.*

*Maak dat wij in U onze eenheid vinden,
opdat wij samen kunnen gaan naar het eeuwige leven
en ons niet verwijderen van de weg van de waarheid
en van wat juist is.*

*Dat alles vragen wij U,
die overal en in iedere tijd werkzaam bent,
in de gemeenschap van de Vader en de Zoon,
in de eeuwen der eeuwen.
Amen.*

Gids voor de komende dagen

De maanden november, december en januari raken aan levensthema's als gedenken, afscheid, wachten, verwachten, geboorte, maar ook angst, eenzaamheid, dakloosheid, nieuw begin en verlangen naar meer vrede. Thema's en vragen die dood en leven raken. Vragen die om rust vragen. De teksten in dit boekje willen bijdragen aan een tijdsbeleving, die niet alleen druk en al snel leeg is, maar aan een leven dat zin geeft. Marinus van den Berg schreef gedichten, meditaties en gebeden voor dit meditatieboekje voor de periode van Allerzielen tot Driekoningen.

Op weg naar Kerstmis. Meditatieboekje van Allerzielen tot Driekoningen | Marinus van den Berg
ISBN 9789089724335
www.bernemedia.com | € 6,50

Zoeaven voor de paus

De Haarlemse journalist en schrijver Kees Schaepman presenteerde zijn nieuwste boek over de zoeaven in de kantine van voetbalclub De Zouaven in Grootebroek, West-Friesland. Een goed een-tweetje, want opvallend veel Nederlandse zoeaven kwamen uit die streek en ook drie van Schaepmans voorvaders (een aartsbischop van Utrecht, een priester-politicus en een zoeaaf) waren betrokken bij de strijd van paus Pius IX tegen de eenwording van Italië. Beroemd werd Pieter Janszoon Jong uit Lutjebroek (zie *SamenKerk* kerstnummer 2021). Avontuur en 'de katholieke zaak' dreven jonge mannen richting Rome om daar dienst te nemen in het pauselijke leger.

Over de successen schreven de kranten maar de uiteindelijke strijd werd verloren. En bij thuiskomst moesten de zoeaven de gevolgen onder ogen zien van het in vreemde krijgsdienst treden. Ze raakten hun Nederlanderschap kwijt, konden niet meer stemmen bij verkiezingen en kregen geen uitkeringen.

Soldaten van God. De Nederlandse strijders in het leger van de paus
Kees Schaepman | € 24,99 | ISBN 9789462497528 | www.walburgpers.nl

NBV21: nieuwste Bijbelvertaling

Op 13 oktober zag de nieuwste Bijbelvertaling (van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap) het levenslicht. In deze Bijbelvertaling, vertaald in de taal van vandaag, is 'Hij' of 'U' weer met een eerbiedhoofdletter als er verwezen wordt naar God, Jezus of de Heilige Geest. De tekst is vertaald uit de grondtekst (Hebreeuws en Grieks) en geschikt voor Bijbelstudie, Bijbellesgroepen en dergelijke.

Bijbel (NBV21) | ISBN 9789089124005
www.nbv21.nl/kopen/ | € 38,00

Een tweedehandsje

Er bestaan nu allerlei apps om tweedehands kleding te kopen of verkopen, maar hergebruik van kleding is van alle tijden. Dit mooie boek gaat over de zijden kazuifels van schuilkkerken, die gemaakt werden van japonnen uit de nalatenschap van rijke dames uit de geloofsgemeenschap. De priesterlijke misgewaden werden dus gemaakt van wereldlijke dameskleding (een modeartikel). Die kleding werd gedoneerd en kon door een lokale (katholieke) kleermaker tot kazuifel of koorkap worden vermaakt. Stiknaden op onlogische plekken in de kazuifels verwijzen naar hun eerdere leven als japon. Zo'n zijden japon, vaak met bloemenmotief, werd daarmee een zichtbaar geschenk aan de kerk en het kazuifel bracht haar gedachtenis door de gemeenschap in beeld.

Van aardse stof tot hemels lof | René Lugtigheid | ISBN 9789087049065
www.verloren.nl | € 35,00

Anton ten Klooster Antoine Bodar Bina Chirino
Vegt Mgr. Jan Hendriks Bob Wegkamp Leo Fijen Mirja
de Groot Emma van Hooff Jos Wienen Dafne Arlman T
Lars Gerfen Ramon Mangold Matteo Myderwyk
Fijen Martijn Duifhuizen en Kees Wisse Sanne Vogel B
Wegkamp Mirjam van der Vegt OMG Magazine Anton t
Hendriks Robin van Galen Simone de Groot Emma va
Maaike Lut Tini Brugge en Peter van Asselt
Anton ten Klooster Antoine Bodar Bina Chirino
Vegt Mgr. Jan Hendriks Bob Wegkamp Leo Fijen Mirja
de Groot Emma van Hooff Wienen Dafne Arlman T
Lars Gerfen P Myderwyk

Tentoonstelling
KoepelKathedraal Haarlem

Geloof in Geluk

28 augustus '21 t/m 3 april '22

De lezers van *SamenKerk* ontvangen een korting van 50% op het online boeken van twee tickets voor Geloof in Geluk. De kortingscode is **glfnglk2021** (te gebruiken tot 1 december 2021). Tickets zijn te bestellen op www.koepelkathedraal.nl

Scan de QR-code om de tickets (met korting!) te bestellen.

H

et is alweer een tijd geleden dat ik met mijn zoons de Zuiderzeeroute heb gefietst. Een prachtige ervaring: havens, vissersboten, het water met plaatsen als Enkhuizen, Hoorn, enzo-

voort. Maar niet al het water is vertrouwd! Mijn jongste zoon sprong ergens meteen enthousiast in een meertje, maar kwam bloedend als een rund weer boven. Kennelijk lagen er autowrakken. Iemand die er werkte, kwam aanlopen en riep: "Je kunt hier niet zwemmen!" Iets te laat en wij haastten ons naar het BovenIJ Ziekenhuis in Amsterdam-Noord. De fietstocht ging door. Zo'n meertje, leerde ik later, is gevormd doordat de dijk plaatselijk is doorgebroken. Het water gaat dan niet meer helemaal terug.

Als je zo door die havenstadjes aan de Gouwzee en het IJsselmeer loopt, realiseer je je pas hoe Bijbels het beroep van visser eigenlijk is. Denk maar aan de vijf broden en twee vissen, die een hele menigte kon voeden. Of ook de mysterieuze maaltijd met de opgestane Heer, waarbij enkele vissen werden geroosterd. En dan heb ik het nog niet eens over de profeet Jona, die zijn roeping als profeet wilde ontlopen door sloop te gaan. Hij werd overboord gezet en een grote vis slokte hem op. Het gebed dat hij toen sprak laat veel zien van de verlatenheid die hij toen voelde (Jona 2,6):

*"Het water stijgt tot aan mijn lippen,
muren van water storten op mij neer,
zeewier om mijn hoofd verstikt mij".*

De woorden zijn zo dat eenieder een persoonlijke nood erin kan herkennen, niet alleen een schipbreukeling. Toch valt het op hoe dicht juist schippers zich bij God weten. In sommige kerken hangt een model van een schip, heel passend.

Op onze fietstocht kwamen we ook opvallende variaties in geloof tegen. Bekend is dat Volendam vrijwel geheel katholiek is en in het verleden honderden priesters en missionarissen heeft voortgebracht. Het voormalige eiland Urk – je woont nog steeds op Urk, niet in Urk – daarentegen is vrijwel geheel protestants. Maar ook troffen we in Doornspijk de fundamenten aan van een oeroud kerkje, uit de tijd van ver vóór de scheiding tussen katholieken en protestanten. Je realiseert je op zo'n moment dat de Kerk van Willibrord, Lebuïnus (zeg maar: Liafwin) en Ludgerus, (zeg maar: Liudger) ons als christenen verenigt. Even wonderlijk is de bewaard gebleven kloostermuur ergens in een weiland van het dorp Sint-Jansklooster, een stevig protestants dorp, maar met een veelzeggende naam.

Marcel Poorthuis is hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University.

Het bijzondere van vissersplaatsen als Bunschoten-Spakenburg, Volendam, Wieringen, met die roemruchte familienamen als Kwakman, Koornstra, Van den Berg, Wallap, Hopman en Van Eekelen is dat daar de zorg voor de schepping heel concreet wordt. Je voelt dat verschillen tussen protestant en katholiek dan even op de tweede plaats komen. Vissers zorgen voor ons dagelijks voedsel en verdienen daarom ons diepe respect. Natuurlijk komt hier ook de vraag om de hoek kijken op welke wijze de goede schepping ook in de toekomst goed kan blijven. Vissers leven vanuit het besef dat de visvangst aan de Schepper is te danken, meer dan aan een ambtenaar in Den Haag.

Zuiderzeeroute

Als je de geschiedenis van de visvangst in voorheen de Zuiderzee leest, bijvoorbeeld in het mooie boek *Eens ging de zee hier tekeer* (van Eva Vriend), krijg je de indruk dat vissers het vaak niet gemakkelijk hebben gehad. Niet alleen de Afsluitdijk (die jarenlang heeft geduurd), maar allerlei regelgeving en beperkende maatregelen daarna hebben vissers slapeloze nachten bezorgd. Vandaag de dag wordt het visgebied van de Noordzee weer versnipperd. Het is net als met de boeren: de zorg voor de schepping staat terecht hoog op de politieke agenda, maar dan wel graag mét de vissers en mét de boeren. Zij zijn het die met lange dagen werken ons voedsel vergaren, een heilig werk. ■

NIEUW

BAARMOEDERLIJKHEID

Van mens en God vanuit het verhaal van de Barmhartige Samaritaan

Dit boek laat zien hoe het evangelisch verhaal van de barmhartige Samaritaan 'eigen-wijs' te denken geeft over onze meerszijdige verantwoordelijkheid: individueel, relationeel en sociaal, vandaag en morgen. En over universele broederlijkheid, verankerd in de broederschap als menselijke conditie.

Deze 'andere' God leidt tot de interpretatie van een 'moederlijke Jezus' als unieke en historische incarnatie, die ook de roeping van elke mens insluit, zonder het weerbarstig mysterie van de 'God-mens' te vermorzelen.

Een 'door-denking' voorbij de ethische Jezus opent het perspectief op de verhouding tussen verantwoordelijkheid en verlossing, schuld en vergeving, hoop en belofte.

Meer informatie over het boek vindt u op:
www.bernemedia.com

Een uitgave van Berne Media | uitgeverij Abdij van Berne
i.s.m. uitgeverij Halewijn

Scan de
QR-code voor
meer
informatie

Et lux perpetua luceat eis

Parklaan 36
2011 KW Haarlem

Uitvaartcentrum Haarlem
T 023 532 8750
info@uitvaartcentrumhaarlem.nl

SCHOLA CANTORUM
KOOR VAN DE SEMINARISTEN VAN HET
BISDOM HAARLEM-AMSTERDAM
PRESENTEERT

KOM, IMMANUEL

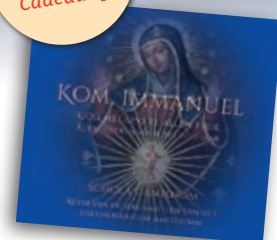
GOD MET ONS TE ALLEN TIJDE
KERKLIEDEREN VOOR HET HELE JAAR

€15
Cadeautip

Bestel onze CD via onze website
www.willibordseminarie.nl

Met uw bestelling steunt u onze
opleiding tot priester.
Heel hartelijk dank!

Gezonde start voor moeder en kind

Adventsactie steunt dit jaar vier projecten die zich richten op goede, bereikbare zorg voor moeder en kind rondom de zwangerschap, de bevalling en de periode erna.

Helpt u mee?

Doneer eenvoudig via de QR-code

www.adventsactie.nl

IBAN: NL89 INGB 0653 1000 00

ADVENTSACTIE

EEN CAMPAGNE VAN VASTENACTIE

Kathedraal

WELKOM BIJ KATHEDRAAL TV!

WWW.KATHEDRAALTV.NL

Speciale aanbieding voor SamenKerk- lezers

Op vertoon van deze bon krijgt u als lezer van *SamenKerk* korting op uw bezoek aan de tentoonstelling 'MARIA MAGDALENA' in Museum Catharijneconvent in Utrecht. U hoeft de extra toeslag van € 3,00 niet te betalen (wel de normale entreprijs ad € 14,00 of € 12,50 (bij 65+); met een Museumjaarkaart is de toegang helemaal gratis).

Museum Catharijneconvent

Lange Nieuwstraat 38, 3512 PH Utrecht

030-2313835 | www.catharijneconvent.nl

Geopend: dinsdag t/m vrijdag 10.00 - 17.00 uur.

Zaterdag, zon- en feestdagen 11.00 - 17.00 uur.

Er gelden coronamaatregelen.

Reserveren vooraf noodzakelijk.

Leo Fijen is directeur/uitgever van Adveniat en presentator van de geloofsgesprekken van de KRO op de zondagochtend.

Clara Elisabeth van Loon en Maria van 't Hof. Deze namen zeggen tegenwoordig niets. En toch begint mijn verhaal met deze vrouwen. Het is een verhaal over alleenstaande dames die in het Haarlems Hofje 'In den Groenen Tuin' woonden en na hun dood begraven werden op het katholieke kerkhof Sint Barbara aldaar. Met dertien andere dames werden ze begraven in vak HH. Hun graven werden geruimd in 1926.

De stoffelijke resten werden overgebracht en begraven in vak GG. Vanwege Allerheiligen en Allerzielen noem ik hier deze twee van de vijftien namen.

De eerste woonde sinds 1883 in dat hofje met een ingang aan de Warmoesstraat en had daar de functie van portierster. De tweede was dienstbode bij de deken van Beverwijk en woonde sinds 1912 in het pittoreske hofje, dat overigens eerst een ingang had aan de Lange Veerstraat in Haarlem.

Hofdames werden en worden ze genoemd, de alleenstaande vrouwen die meestal niets voor hun huisvesting hoefden te betalen en ook een periodieke uitkering kregen in de vorm van eten, zakgeld en medische verzorging. Ze vielen onder de zorg van regenten, die toezagen op de katholieke signatuur, zoals die ook gold voor de hofjes van Codde en Van Berensteyn. Ik kende deze namen ook van huidige fondsen die deze naam dragen en verwijzen naar stichters van de hofjes. Bijna veertig jaar geleden maakte ik zelf kennis met de Haarlemse Hofjes. Ik woonde toen al een groot deel van mijn leven in deze prachtige stad, maar was nog nooit zo'n hofje binnengegaan. Een personeelsuitje van het werk van mijn vrouw voerde me langs de mooiste verborgen plekken in Haarlem. Er ging een wereld voor me open, maar van het hofje 'In den Groenen Tuin' herinner ik me niets. Totdat ik hoorde dat een goede vriendin van onze familie daar mocht wonen, Michaëla Bijlsma. Protestants van huis uit, met een bekende vader als organist van 'de Bavo op de Grote Markt' en zelf ook prominent in het culturele leven van Haarlem. Het is tekenend voor de nieuwe tijden – de katholieke signatuur verdween in 1990 – dat een protestantse vrouw daar mocht wonen.

De regenten van vandaag zullen er geen spijt van hebben gehad. Want ze haalden goud in huis. Deze Michaëla Bijlsma verdiepte zich in de geschiedenis van het hofje en ontdekte bijvoorbeeld dat de stichters van het hofje (1616) – Trijntje Jansdochter Amen –

in de protestantse Bavo aan de Grote Markt ligt begraven. Ik heb echt nooit geweten dat katholieken tijdens de Reformatie daar nog steeds begraven konden worden omdat het ondanks het protestantse karakter toch ook de status van een publieke begraafplaats bleef behouden. Michaëla Bijlsma, aangemoedigd en gesteund door de voorzitter van het College van regenten, Jan Willeminck, deed veel meer. Ze ging kijken op de plek waar katholieken in Haarlem in 1892 hun eigen begraafplaats kregen, Sint Barbara aan het Soendaplein. Ze achterhaalde in het lijkenregister de namen van

regenten en andere betrokkenen – zoals kunstschilder Frans Loots – die daar begraven liggen, maar ze gaf alle vrouwen van het Hofje die daar rusten hun naam en daarmee hun waardigheid terug.

Er is een wonderschoon boek verschenen en er staat sinds augustus van dit jaar een grafsteen. Michaëla Bijlsma heeft in de geschiedenis van hofjes een steen verlegd want de hofdames hebben weer een naam. Zo leven ze verder door de dood heen, kleine heiligen als zielen bij God. Zo is het op Sint Barbara meer dan ooit Allerheiligen en Allerzielen. ■

Hofdames in ruste. Een zoektocht langs

Haarlemse begraafplaatsen | Michaëla Bijlsma

ISBN 9789082222036 | www.nieuwegrachtproducties.com/hofdamesinrust | € 19,50 of 25,00 (speciale, luxe uitgave)

Jongeren uit Heerhugowaard-De Noord wilden na hun vormselproject doorgaan met een eigen jongerenprogramma. Om dit te bekostigden gingen ze bier brouwen. Inmiddels is het een halve professionele bierbrouwerij geworden en steunen ze diverse parochiële en diaconale projecten. *SamenKerk* dacht: het is tijd voor een herfstbokje en sprak met Gijs Veenstra (25) en Toine Stoop (29).

De parochie Heerhugowaard-De Noord heeft een originele wijze hoe de vormelingen worden begeleid, namelijk door oud-vormelingen die het vormsel een paar jaar eerder hebben ontvangen. De vormselbegeleiders van 2017-2018 vonden het jammer dat het voorbij was. Gijs Veenstra (25): “We wilden doorgaan met de groep met een betekenisvol project, door gastsprekers uit te nodigen en met elkaar een bezinningsreis te maken. We hadden een eerste avond georganiseerd met achtien jongeren en Pedro Ruijzing gevraagd om te spreken over zijn tijd in een gevangenis in Thailand vanwege drugs(smokkel). Maar hij vroeg er geld voor en daar moest iets op verzonnen worden.” Nu brouwde Toine Stoop al hobbymatig bier. De jongeren dachten eraan om te gaan bierbrouwen, maar dan voor de kerk. Bier en kloosters horen al eeuwen bij elkaar en het brengt mensen samen. Dat verbindende element wilden de jongeren behouden en zo ontstond het ‘bier om te delen’ en jongerengroep Sanctus Virgilius. Inmiddels telt ‘Virgiel’ zo’n twintig ‘Virgilianen’ en is Veenstra secretaris van het bestuur en Stoop de meesterbrouwer.

Grote flessen om te delen

In samenwerking met een bierbrouwerij in Uitgeest werd in 2018 de eerste duizend liter (1.400 flessen) gebrouwen, die binnen één maand uitverkocht was. In grote flessen van 0,75 liter. Waarom? Heel simpel: Uit één fles Virgilius Bier gaan precies vijf glazen Virgilius Paterglazen. Het bier moet dus met anderen gedeeld worden. Of om de bekende slogan aan te halen: Drink met mate(n)! Een paar jaar later is er inmiddels 10.000 liter gebrouwen in drie verschillende smaken: Blond, Winterbok en als laatste smaak is toegevoegd de Tripel. Er is ook nog een Afrika-editie (hun blond bier maar met een ander etiket).

Ondersteuning projecten

Wat begon als een manier om inkomsten te genereren om gastsprekers te betalen en reizen te maken met de eigen groep, werd ook een bron voor ondersteuning van andere parochiële en diaconale projecten. Er staat al ruim een jaar een reis naar Oeganda gepland om daar een ontwikkelingsproject te ondersteunen. De reis zelf wordt gesponsord vanuit de inkomsten, maar ook het project aldaar. “We vinden het belangrijk om ook wat terug te geven aan de gemeenschap.” Dat wordt duidelijk in de verdere voorbeelden, die gegeven worden. In de coronatijd is de eerste duizend

euro van de nieuwe triple beschikbaar gesteld aan de eigen kerk om streamingsmogelijkheden op te zetten. Voor het groot onderhoud van de Heilig-Hart-van-Jezuskerk zijn bestelformulieren gemaakt. De vormelingen en vormselbegeleiders zullen ieder huis afaan zodat alle dorpsbewoners een biertje kunnen bestellen en zo het onderhoud van de kerk helpen realiseren.

Romereis

De oud-vormelingen van Heerhugowaard-De Noord maken om de zoveel jaar een reis naar Rome. De verkoop van het bier betaalt dan weer de toegang voor de *Scavi Vaticani* (opgravingen onder de Sint-Pieterskerk met bezoek aan het graf van Sint Petrus - red.) of de Vaticaanse Musea. De Romegangers krijgen deze toegangskaartjes aangeboden op de voorwaarde dat ze iets teruggeven aan de gemeenschap, zoals het schrijven van een kaartje naar de ouderen van de parochie.

Kraan aan de kerk

Een ander project is de 'bron van levend water', een kraan om water van te tappen aan de voorgevel van de kerk. Met de leden van Sanctus Virgilius is de eerste honderd kilometer van de Franse route van de camino, de pelgrimage naar Santiago de Compostella in Noord-Spanje, gelopen. Stoop heeft zelf de hele Franse route gelopen en samen met zijn vriendin de hele camino vanaf De Noord. "Overal op de camino zijn waterpunten. Op een gegeven moment vonden we in een oude antiekwinkel zo'n kraan. De man van de winkel sloot voor een paar minuten zijn winkel om een waterpunt te laten zien. Bij terugkomst zei hij: 'Deze kraan hoort bij jullie, plaats 'm tegen jullie kerk aan.' Het inchecken van de kraan op het vliegveld was nog even een dingetje, maar we hebben 'm mee kunnen krijgen. Mijn opa heeft een bronzen ontwerp voor rondom de kraan gemaakt." Het watertappunt aan de kerk is aangelegd en in mei 2019 door Marijke Helwegen onthuld.

Camino Santiago

De tocht naar Santiago de Compostella, het wandelen en tot rust komen is een van hun vaste activiteiten,

want elk jaar loopt een deel van de jongerengroep een stuk van de camino. Medio september is een groep vrouwen in de leeftijd van 35-50 jaar gestart om ook in een paar jaar de hele camino te lopen. Zo is er ook een jonge vrouw, die bij een auto-ongeluk een whiplash had opgelopen, door de bierbrouwende jongeren financieel geholpen met een behandeling in de Verenigde Staten. "De energieke meid, die ze was, is weer

Uit één 0,75 liter fles gaan precies vijf glazen glazen. Het bier moet dus gedeeld worden.

bijna terug en ze heeft zelfs alweer een stukje van de camino gelopen." zeggen de jongens vol blijdschap.

Verbinden en delen

Veenstra: "Het bierbrouwen is geen doel op zich maar een middel. Wat we willen is dingen mogelijk maken voor de jongeren en de parochie, verbinden en delen." De heilige Virgilius was iemand die gemeenschappen verbond en veel teruggaf. Hij wilde dicht bij de gemeenschap blijven en het Woord verkondigen. Geen geschiktere heilige voor deze groep en dit bier. ■

Carolien Hoogenboom

Meer informatie en bestellen: www.virgiliusbier.nl

We vieren eucharistie

Wat vooraf gaat...

's Zondags en doordeweeks, in de eigen kerk of via de televisie, de Kerk viert eucharistie, bron én hoogtepunt van het kerkelijk leven. Wat gebeurt 'daar' allemaal en waarom? In een reeks van artikelen komen vele aspecten die te maken hebben met de viering van de eucharistie, aan bod.

De gaven van brood en wijn staan klaar, de collecte is opgehaald en nabij het altaar neergezet en het offerandelied is gezongen. De Dienst van het altaar is begonnen en de priester roept alle aanwezigen op om te bidden dat deze

offergaven door God aanvaard kunnen worden: 'Bidt broeders en zusters, dat mijn en uw offer aanvaard kan worden door God, de almachtige Vader'. Hierop wordt geantwoord: 'Moge de Heer het offer uit uw handen aannemen tot lof en eer van zijn Naam, tot welzijn van ons en heel zijn heilige Kerk'.

De tekst maakt duidelijk wat het doel van het offer is. Ten eerste tot lof en eer van God(s Naam) en vervolgens voor ons welzijn, voor ons geluk. 'Ons' is hier inclusief bedoeld: de priester en de gelovigen. Evenzo als de priester 'wij' uitspreekt dit ook inclusief bedoeld is. Maar wij vieren dit offer niet alleen voor onszelf (de aanwezigen), wij vieren het ook voor het welzijn van de gehele Kerk. Net zoals het niet ons offer is, maar het offer van Gods Kerk. En het begrip 'Kerk' mag breed worden verstaan. Het betreft niet de alleen de

aanwezige gemeenschap of de Wereldkerk maar ook die van de heiligen, engelen en overledenen. Maar waarom wordt in de tekst van oproep door de priester dan niet gewoon 'ons offer' gezegd, maar zegt hij 'mijn en uw offer'? Waarom dat verschil? Allereerst is deze tekst van 'mijn en uw', *meum ac vestrum* - met het 'uw' in het Latijn in meervoudsvorm: *vestrum* - een overblijfsel uit de traditionele (Tridentijnse) liturgie, waarin meer dan in de huidige liturgie er een verschil was tussen priester en het volk. Ten tweede, 'mijn en uw' is ook ons, en, ten derde, een priester kan de H. Mis ook privé vieren. Ook dan spreekt hij deze oproep uit, waardoor hij het misoffer, hoewel hij alleen is, toch ook opdraagt voor 'uw (meervoud) offer', dat van de engelen, heiligen, onze dierbare overledenen (denk aan de namen van de misintenties) en de gelovigen van heel Gods heilige Kerk.

Gebed over de gaven

En na het gebed over de gaven, waarin verwezen wordt naar wat is aangedragen, begint de grote lofprijzing met de prefatie en het eucharistisch gebed. In een misviering is de grote lofprijzing of het eucharistisch gebed het hoogtepunt van de gehele viering.

Prefatie

Het woord 'prefatie' is afgeleid van het Latijnse 'praefatio'. Dat betekent letterlijk: vooraf (= 'prae') zeggen ('fari'), wat vooraf gezegd wordt. In de liturgie betekent het: de plechtige inleiding tot (het eucharistisch gebed). De prefatie is de liturgische tekst die hoort bij het kerkelijk (hoog)feest. De prefatie bestaat uit vier delen. Ten eerste de dialoog tussen priester en volk, daarna de inleidende zin, gevolgd door het specifieke geloofspunt van de dag of van het feest en tot slot de afsluitende zin, die oproept tot het 'Heilig, heilig' (het 'Sanctus').

De prefatie wordt ingeleid door een samenspel van oproep en antwoord tussen priester en gelovigen. De priester zegt: "De Heer zij met u", waarop de aanwezigen antwoorden: "En met uw geest". Dan roept de priester de mensen op hun hart op God te richten: "Verheft uw hart". De gelovigen doen dit letterlijk door te gaan staan en antwoorden met: "Wij zijn met ons hart bij de Heer". Vervolgens roept de priester de mensen op gezamenlijk God dank te zeggen (dat wil zeggen eucharistie te vieren): "Brenge wij dank aan de Heer, onze God." Het antwoord dat de gelovigen dan geven, "Hij is onze dankbaarheid waardig", is eigenlijk een verkeerde

vertaling van een Latijnse tekst '*Dignum et iustum est*', wat 'Dat (dankzeggen) is waardig en juist' betekent. Het 'Hij is onze dankbaarheid waardig' doet voorkomen of wij, mensen, bepalen of God wel of niet onze dankbaarheid waardig is.

De openingszin van de prefatie is eigenlijk steeds dezelfde zin, in het Nederlands is voor deze formule gekozen: 'Heilige Vader, machtige eeuwige God, om recht te doen aan uw heerlijkheid, om heil en genezing te vinden zullen wij U danken, altijd en overal (door Christus onze Heer).' De algemene reden van onze dankbaarheid wordt gegeven: onze gelukkige toekomst (= heil) en onze geestelijke genezing (van onze zonden en tekortkomingen).

Dan volgt de passage met de specifieke (theologische) thematiek betreffende de dag en/of de viering. Voor de zondagen door het jaar en voor de wekdagen is er een keuze uit een aantal teksten. Voor (hoog)feesten is er een specifieke tekst, die betrekking heeft op de kern van het christelijke geloof of het geloofspunt van de feestdag.

De prefatie wordt afgesloten met een slotzin. Die zin kan verschillen, maar de strekking is altijd hetzelfde. Ze begint altijd met het woorden 'daarom' of 'en daarom'. Om redenen

**Wij vieren dit offer
niet alleen voor
onzelf maar ook voor
het welzijn van de
gehele Kerk**

Prefatie voor het hoogfeest van Christus Koning:

Heilige Vader, machtige eeuwige God, om recht te doen aan uw heerlijkheid, om heil en genezing te vinden zullen wij U danken, altijd en overal.

Gij hebt uw Zoon met heerlijkheid gekroond, Priester in eeuwigheid, Koning en Heer van heel de schepping, Jezus Christus. Hij heeft uw raadsbesluit geopenbaard. Op het kruis heeft Hij zichzelf gegeven, alles heeft Hij volbracht, om onze vrede te worden. Hij maakt de wereld tot een nieuwe schepping. Hij zal voor U een koninkrijk verwerven, God, een koninkrijk van waarheid, heiligheid en liefde, recht en gerechtigheid, een koninkrijk van vrede.

Daarom, met alle engelen, machten en krachten, met allen die staan voor uw troon, loven en aanbidden wij U en zingen U toe vol vreugde:

van erboven genoemd (in de specifieke passage van de prelatie) willen wij, gelovigen aanwezig in de viering, ons aansluiten bij de engelen, koren, de heiligen, de machten en krachten, die staan voor Gods troon en mét hen het eeuwig loflied laten klinken. Het is goed ons te realiseren dat wij ons hier als Kerk van de aarde ook aansluiten bij de Kerk van de engelen in de hemel. En ook bij de machten en krachten, kortom, de gehele schepping van hemel en aarde. Het 'heilig, heilig' is het eeuwigdurend loflied dat voor Gods troon wordt gezongen. En dat willen wij op aarde even aanhalen met onze stemmen in die lofzang.

Als Kerk van de aarde sluiten wij ons ook aan bij de Kerk van de engelen in de hemel

Heilig, heilig

Het 'sanctus' ofwel 'heilig, heilig' en de prelatie horen bij elkaar. De tekst luidt: 'Heilig, heilig, heilig de Heer de God der hemelse machten, vol zijn hemel en aarde van uw heerlijkheid. Hosanna in den hoge. Gezegend Hij die komt, in de naam des Heren. Hosanna in den hoge.'

Het eerste gedeelte komt uit de profeet Jesaja (Jes. 6,3): "Heilig, heilig, heilig is YHWH (de Heer) van de machten; al wat de aarde vult is zijn heerlijkheid". Beschreven wordt dat de Heer gezeten is op een hoge en verheven troon en dat serafs (ander woord voor serafijnen, engelen van een hoge rang) elkaar deze tekst toeroepen. Het betreft dus een tekst van engelen rondom de troon van God. Deze tekst als liturgische tekst is in de tweede eeuw overgenomen van de *Keduscha* uit de joodse synagogeliturgie (waar het gezongen wordt op sabbatmorgen). Sindsdien wordt het in de kerk gezongen (of gesproken) door priester en volk samen. Waarschijnlijk is dit het oudste stuk volkszang tijdens de Mis.

Een prelatie eindigt opvallend altijd met "en zingen wij vol vreugde", ook als wij het 'heilig, heilig' spreken. Een verwijzing naar die synagogeliturgie.

Het tweede gedeelte komt uit het evangelie van Matteüs (21,9): "Hosanna Zoon van David, gezegend de Komende in de naam des Heren! Hosanna in den hoge!" Het is wat de omstanders Jezus toeroepen toen Hij Jeruzalem binnentrok, waar "de Mensenzoon veel zou moeten lijden en door de oudsten, de hogepriesters en de schriftgeleerden verworpen [zou] worden en ter dood gebracht, maar drie dagen later verrijzen". (Mc. 8,31)

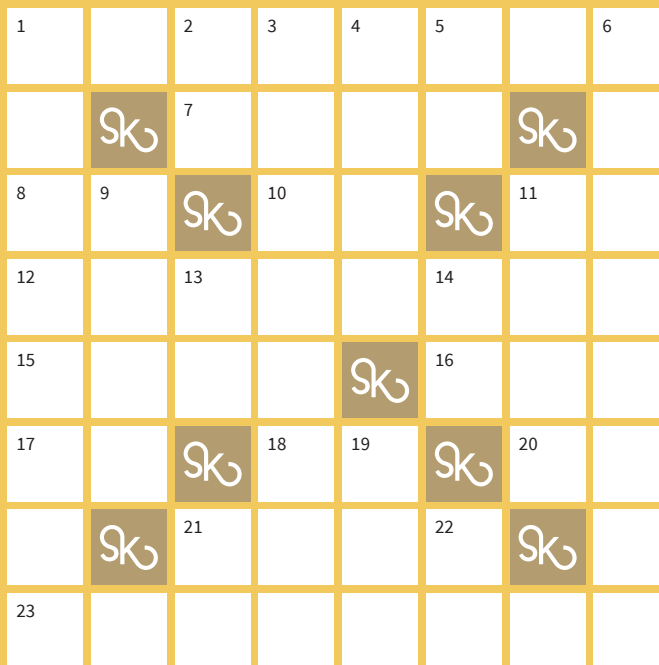
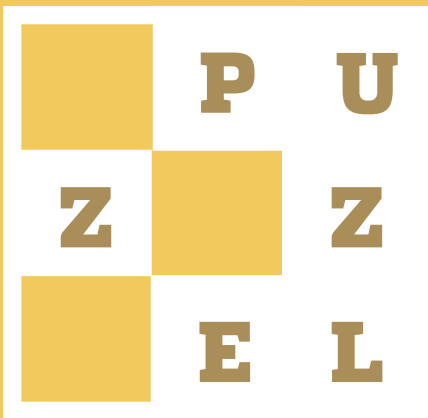
Het is een passend gekozen tekst voor dat moment in de viering. Degenen die dit toen riepen citeren vers 26 van psalm 118, waarin God wordt gedankt voor zijn verlossing. De eerder genoemde engelen zingen dit steeds weer en wij, die op het punt staan om dankbaar Jezus te gedenken, die zichzelf zou offeren in brood en wijn én op het kruis, zingen mee. Want wij vieren, gedenken en herinneren ons dat Hij zich nu zal geven aan ons.

Eric van Teijlingen

Betreffende de Latijnse tekst van de afsluiting van de prelatie is er een oud pastoorsmopje (met nadruk op 'oud!'). Grofweg zijn er twee versies, een mannelijke en een vrouwelijke. De vrouwelijke eindigt met de Latijnse tekst: "sine fine dicentes...", wat betekent: "als wij zonder einde zeggen...".

Staan en knielen

Met de oproep tot gebed en de prelatie is het passend te staan. Vanaf het 'Heilig, heilig' tot aan de communieritus knielen we (en zeker bij de consecratie).

Horizontaal

- 1 Tijdgebonden sieraad
- 7 Waar dit is, is ook vuur
- 8 Zij sporen wel
- 10 Het is voorbij
- 11 Hij wordt nooit moe
- 12 Waren prima prijzen
- 15 Oase in Drenthe?
- 16 Het meisje van de schoenmaker?
- 17 Meisje aan de andere kant?
- 18 Voornaam paard
- 20 Is niet meer de jongste
- 21 Een oogbloem?
- 23 Deel van een soldatenservies

Verticaal

- 1 De kleine man
- 2 Sneeuwschuiver
- 3 Koffie staat er gekleurd op
- 4 Alle wegen leiden daarheen
- 5 Dat zei de gek!
- 6 Een acteur gaat ervan glimmen
- 9 Daar staat u alleen voor
- 11 Schil 's een vacht
- 13 Hoort bij roer
- 14 Weerklank
- 19 De aangewezen persoon
- 21 Dezelfde computerafdeling
- 22 Mondje dicht, Goed-heiligman!

Doe mee en win!

Stuur uw oplossing (met vermelding van naam en adres) vóór 1 december 2021 naar: **Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.**

Of mail naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Oplossing puzzel

**SamenKerk
september 2021**

Uit de correcte inzendingen zijn de volgende prijswinnaars geloot:

- Dhr. C.E.M. de Kort (Hoofddorp)
- Fam. B. Hageman (Schoorl)
- Dhr. C. van Lammeren (Uithoorn)

1	K	A	P	T	A	F	E	L
	A	SK	B	E	T	A	SK	A
8	C	V	SK	G	O	SK	A	G
12	H	E	M	E	L	T	J	E
15	E	R	I	N	SK	V	A	R
17	L	S	SK	Z	O	SK	M	W
	E	SK	F	I	L	M	SK	A
23	N	O	E	N	M	A	A	L

Ingrid Henkemans is erfgoedspecialist van Museum Catharijneconvent en inventariseert en adviseert de kerken van het Bisdom Haarlem-Amsterdam.

Een zilveren beaardingskistje

Parochies en kerken zijn erfgoed- en schatbewaarders. De gebouwen zijn in een bepaalde stijl opgetrokken. In iedere kerk zijn er kunstschaten: van een glas-inloodraam tot een heiligenbeeld, van liturgische voorwerpen tot aan kunst met een grote K. SamenKerk opent voor u een klein kiertje van deze schatkamer.

De maand november is traditiegetrouw een maand waarin we herdenken wie ons ontvallen zijn. Op 2 november is het Allerzielen en gaan vele gelovigen daarom naar de kerk. Vanaf de late Middeleeuwen was de zorg voor het zielenheil van de overledene belangrijk in het geloofsleven van katholieken. Een christelijke begrafenis was daar een belangrijk onderdeel van. Zo zorgde men voor de zielenrust van de dode en verzekerde men zich van de voorspraak voor de overledene in het hiernamaals.

Begraven

In de Middeleeuwen waren gelovigen gewend om de doden in of rond de kerk te begraven. Voor rijken was er een graf binnen de kerkmuren, voor de minder rijken was er een plek op het kerkhof. De armen kregen slechts een anoniem graf op of buiten het kerkhof. Vanaf de Reformatie werd het katholieken verboden om eigen kerken en kerkhoven te hebben. De schuilkerken waar gelovigen bijeenkwamen, waren niet geschikt om in te begraven. Men was dus noodgedwongen aangewezen op de protestantse kerken voor het begraven, omdat deze van overheidswege tot 'publieke kerk' gemaakt

waren. Katholieken kregen met allerlei restricties te maken. Zo mochten er geen katholieke rituelen aan het graf plaatsvinden. In Utrecht werd in 1585 zelfs door de gereformeerde stedelijke overheid verboden om 'het luyden en inbrengen van doode lycken ten tyde van de predikatie'. Maar het grootste probleem was toch wel dat een overledene in ongewijde grond begraven werd.

Beardingskistje, Museum Catharijneconvent Utrecht

Foto: Ruben de Heer

Fraaie oplossing voor een groot probleem

Oplossing uit een doosje

Begraven in ongewijde grond was onbespreekbaar voor katholieken. Bij een begrafenis moest het katholieke dodenritueel in ere gehouden worden. Maar hoe deed je dat met al die restricties? Daar vond men een creatieve oplossing voor: een priester droeg bij een begrafenis een zogenaamd beardingskistje bij zich. In dat doosje zat - door hem - gewijde aarde of as van Aswoensdag.

Door het relatief kleine formaat van het doosje kon de priester het gemakkelijk in zijn jaszak meenemen. Meestal zat bij zo'n beardingskistje ook een lepeltje waarmee drie schepjes aarde in of over de kist konden worden uitgestrooid. Daarmee werd gewaarborgd dat de overledene in gewijde grond begraven werd. Het is niet helemaal duidelijk waar de priester deze rituelen uitvoerde. Van overheidswege mocht dit in ieder geval niet zichtbaar aan het graf gebeuren. Daarom is het meest waarschijnlijk dat dit ritueel in het sterfhuis werd uitgevoerd, getuige het misboek van de Amsterdamse aartspriester Andreas van der Kruyssen, die in 1561 schreef: "De Priester dan in zijn gewaedt; en op de Kist zijnde een Crucifix, en ter zyde brandende Wasse

Kaerssen; met Wy-water, Wierock en Aerde, [...] werpt driemaal wat aerde in de Kist [...]".

Vanaf de reformatie was het grootste probleem dat een overledene in ongewijde grond begraven werd

Unieke kistjes

Er zijn slechts enkele beardingskistjes bewaard gebleven, ondanks het feit dat de meeste priesters er een zullen hebben gehad. Misschien waren de meeste exemplaren uitgevoerd met simpele materialen en zijn ze in de loop der eeuwen vergaan. Gelukkig is dat niet geval voor alle beardingskistjes.

Museum Catharijneconvent heeft er maar liefst drie in haar collectie. Alle drie lijken ze op een doodskistje, maar zijn ze heel verschillend uitgevoerd. Eén kistje is helemaal van hout en niet gedecoreerd. De tweede is bekleed met zijde en gouddraad. Het derde doosje, dat uit de achttiende eeuw stamt, is het meest luxe uitgevoerd. Het is helemaal van zilver en mogelijk afkomstig uit de voormalige Spaarnekerk in Haarlem. Als enige van de drie heeft dit doosje voorstellingen op alle zijden. Op de bovenkant is de dood tweemaal afgebeeld: een geraamte met een zeis in de hand, en één met opgeheven vinger. En langs de lange zijden van het kistje is gegraveerd: 'O mensch die hier staet en siet op mij denckt dat ick eens waer als gij en gij worden sult als ik misschin nog desen oogenblick'. Aan het voeteneinde bevindt zich een doodshoofd en aan het hoofd twee kaarsen met daartussen een zandloper en erboven weer een doodshoofd.

Zo werd op drie heel verschillende manieren een dringend probleem opgelost door middel van een betekenisvol, klein voorwerp van grote schoonheid, dat de tand des tijds heeft weten te doorstaan. ■

Ingrid Henkemans

geluk

Een weg in tien stappen

In onze kathedraal is tot begin april 2022 de tentoonstelling, een *experience* misschien, getiteld 'Geloof in Geluk!'. Het bezoeken waard. Emeritus-paus Benedictus XVI zei in 2010 bij zijn bezoek aan het Verenigd Koninkrijk: "Gelukkig worden willen we allemaal. Maar een van de grootste tragedies van deze wereld is dat zo veel mensen geluk nooit vinden omdat ze het op de verkeerde plaatsen zoeken." In geld wellicht of veel hits op social media, een flitsende loopbaan. Of is er een andere weg? Leo Fijen schreef speciaal voor *SamenKerk* over tien punten op de weg naar geluk.

A

Als je de weg naar geluk wilt vinden, doe je er goed aan vooral los te laten en ruimte te maken voor de ander. Als je op zoek bent naar geluk, is het verstandig om te beseffen dat het niet om jou, maar steeds weer om de ander en de Ander gaat. Als je zo probeert te leven, dan kun je het geluk niet maken maar zul je ervaren dat het grootste geluk om niet is, een geschenk, pure genade.

Als je deze ontdekking doet, dan hoef je niet naar hogere sferen maar moet je de moed hebben de weg naar de beneden te gaan. Dat is de weg naar deemoed en eenvoud, naar de kelder van het leven, want daar leef je met open handen en word je gevonden, door God, op de onderste etage van je eigen hart. Dat is het diepste geluk, te weten dat je een geliefd kind van God bent en dat je daar slechts je lege handen voor hoeft te openen. Dan kun je in vrede en met innerlijke vrijheid leven, ook als het tegenzit.

Die weg ga ik zelf altijd als ik het gevoel heb dat ik te zeer afdwaal van mijn bestemming en te vaak mezelf kwijt ben. Dan ga ik terug naar het huisje in mijn hart, dat me weer teruggeeft aan mezelf en aan God. In dat huisje woont God, op de onderste verdieping. Elk vertrek is een stap op weg naar dat geluk: om gevonden te worden door God.

1 De vloer van de stilte

Alles begint in de stilte, dat is het fundament van de weg die je wilt gaan. Dus in dat huisje in je hart

word je stil op vaste momenten om te horen wanneer er op de deur van je hart wordt geklopt. Alles eindigt ook met stilte. Pas dan hoor je of de kloep op de deur van je hart de stem van God is, die tot je spreekt.

2 De hal van het wachten

Het lukt je alleen maar om stil te zijn als je de moed hebt om te wachten. Dat is niet lamleendig achterover hangen, maar met aandacht leven zodat je de ander ziet en zodat je in de ander ook de Eeuwige kunt herkennen. Wachten om te ontmoeten. Dat betekent letterlijk 'niet moeten'. Als dat je tweede natuur is – niet moeten – kun je open gaan voor de ander en de Ander.

3 De ramen af en toe openen maar ook weer sluiten

Als je stil bent en met aandacht leeft, dan kun je toch afgeleid worden. Want er komen elke dag tientallen impulsen binnen. Daarom mogen de ramen op de vaste tijden dicht. Als het om je heen stil is, kun je beter bij jezelf wonen en ontdekken dat je pas groeit in de relatie tot de ander. Je kunt pas jezelf leren kennen in relatie tot de ander. Die

leert je wie je bent door de ander: dat is de confrontatie in de relatie. En vanwege de verbondenheid met de ander buiten je eigen stek is het goed om de ramen ook weer te openen.

4 Kies ervoor om alle luiken van de digitale snelweg af en toe dicht te doen

Ook dat gebeurt in het huisje van je eigen hart. Wees even onbereikbaar voor ieder die verbinding zoekt. Want juist dan word je bereikbaar voor God zelf. En mijmer dan zijn naam, lispel vier woorden: Christus, wees bij mij.

5 Maak ruimte voor de ander aan de tafel van je huisje

Als je een relatie aangaat met de ander, lukt dat alleen maar wanneer je je eigen ego kleiner maakt. Zelf kleiner worden en de ander groter maken. Daarom is de tafel in je huisje zo wezenlijk. Want de tafel is de oefenplek van je leven om ruimte te maken. Zoals het altaar de plek is om ruimte te maken voor Christus.

6 Zoek elke dag een activiteit die je niet graag doet: om de dag te heiligen

Ruim de vaatwasser op, elke dag, het kleine werk waarin de grootsheid verborgen zit. Want als je het kleine werk heiligt, komt het grootste geluk naderbij: Als je in je dagelijks handelen of in de dagelijkse ontmoeting goed oplet, zie je eerder het heilige in het alledaagse en kan Christus je naderen. Want je bent niet bezet.

7 Ga elke dag wandelen in de onmetelijke grootheid van de schepping

Als je gaat wandelen met vrienden, hoef je niets meer te zeggen. Zonder woorden word je in de schepping verbonden met elkaar. Zonder woorden kun je elkaar naderen. De schepping is zo'n grote ruimte dat je als individu steeds kleiner wordt en als vanzelf verbonden wordt met je dierbaren, in de nabijheid van de helende schepping.

8 Laat je ook helen door de zon, wind, regen en sneeuw

Als je zo je kleinheid mag ervaren bij het wandelen, word je geheeld door de zachtheid van de zon, de zegen van de regen, de kracht van de wind en de stilte van de sneeuw. Je wordt aangeraakt door de Schepper en opent je hart voor de stem van God.

9 Als je terugkomt berg je je wandelspullen op in de schuur

Ieder die een schuurtje heeft, weet dat je dan vaak je hoofd moet buigen. Die schuur is onmisbaar in het huisje van je hart want daar ontdek je dat het soms goed is je hoofd te buigen. Als je je hoofd buigt, kan je naaste bij je komen en God je omarmen met zijn barmhartigheid.

10 Het laatste vertrek

Het laatste vertrek van het huisje in je hart is niet de zolderkamer, dicht bij de hemel, maar de kelder onder de grond. Daar op de bodem van je bestaan zie je de bodem van je hart en open je de handen voor God. Op het nulpunt van je bestaan – in de onderste verdieping van je hart – word je gevonden en mag je zijn wie je bent, in alle naaktheid. Je hoeft niets te verbergen en bent de moeite waard, in je kleinheid. En toch ervaar je daar dat God van je houdt en dat jij zijn geliefde kind bent. Dat is het diepste geluk van een mens: dat je mag zijn zoals je bedoeld bent en toch zeer de moeite waard. Dat ervaar je steeds weer als je de moeite neemt om terug te keren naar het huisje in je hart. Want daar woont God. ■

Leo Fijen

We herinneren ons...

Het houden van een
afscheidsrede

We hebben allemaal een spreekbeurt gehouden op school of een presentatie voor ons werk. Maar een woordje doen bij een uitvaart van een dierbare is toch heel wat anders. Wat is belangrijk bij het houden van een In memoriam?

f het bij een avondwake is of een uitvaart, bij ieder (kerkelijk) afscheid wordt door de familie of vrienden van de overledene, of door iemand van het werk of de vereniging waar de overledene actief was, een toespraak gehouden.

Het uitspreken van een In memoriam is zeker wat anders dan een spreekbeurt of een presentatie. De enige vergelijking is een goede voorbereiding, het schrijven van een tekst en het oefenen van de tekst. Maar daar houdt het dan ook bij op. Zelfs een geoefende spreker in het openbaar kan opzien om te spreken bij de uitvaart van zijn vader of moeder. En dat is heel begrijpelijk.

Een persoonlijk woordje van een naaste wordt altijd op prijs gesteld. Waar moet je op letten? Een goede afscheidsrede is niet het opsommen van iemands successen, wat hij/zij bereikt heeft of gedaan heeft. Ook niet het vertellen van iemands levensloop, van wieg tot graf. Het is een persoonlijk verhaal over de overledene. Wie was hij/zij? Wat heeft hij/zij betekend, voor zijn/haar partner en/of gezin, vrienden, werk, sociale leven, enzovoort? Hoe is hij/zij als persoon? Hoe stond hij/zij in het leven, in het geloof? Enzovoort.

- Schrijf eerst alles op wat in je opkomt wat je zou willen zeggen. Raadpleeg ook anderen, laat anderen ook hun input geven (want kleinkinderen hebben een andere herinnering aan oma/opa dan kinderen aan hun ouders). Valt er een rode draad te ontdekken en daarmee een concreet verhaal.
- Durf te schrappen. Vermijd getallen en (saaie) opsommingen, maar vertel verhalend over de persoon, wie hij/zij was, hoe hij/zij deed. Gebruik eenvoudige taal, vermijd schrijftaal.
- Voorkom dat je een exclusieve dialoog met de overledene houdt, die de overige aanwezigen niet kunnen volgen. Iedereen heeft zijn geschiedenis met iemand maar dat leent zich niet voor een In memoriam in het openbaar. Een anekdote daarentegen vertelt heel veel. En, ja, er mag ook gelachen worden. Een anekdote daarentegen vertelt heel veel. En, ja, er mag ook gelachen worden.
- Sla niemand over als u mensen of organisaties (denk aan de thuiszorg of een verpleeghuis) wilt bedanken.

Een In memoriam is zeker wat anders dan een spreekbeurt of een presentatie

- Beperk de tekst tot ongeveer vijfhonderd woorden (dat is zo'n vijf minuten spreektijd). Maak een tekst nooit langer dan tien minuten, want je verliest geheid de aandacht van de aanwezigen.
- Print de tekst uit, gebruik een groot formaat letter en nummer de pagina's. Nooit ter plekke uit het hoofd spreken. Daarmee voorkom je dat je de draad van je verhaal kwijtraakt, mogelijk in herhaling valt en het moeilijk vindt om er een einde aan te maken.
- Oefen de tekst een paar keer hardop. Spreek duidelijk en langzamer dan je normaal gewend bent.
- Oefen de tekst (de avond vóór de uitvaart) in het

bijzijn van de overledene (als ware je het alvast voor hem/haar voorleest) en de familie, nabestaanden. Zo is iedereen op de hoogte van wat je gaat zeggen.

- Vaak is het ook mogelijk om vóór de plechtigheid de akoestiek van de kerk te testen. Spreken in een vreemde ruimte is niet altijd eenvoudig en komt de verstaanbaarheid niet ten goede als men niet even geoefend heeft.

- Waar je bij een spreekbeurt of presentatie geacht wordt je publiek aan te kijken, verwacht niemand dat bij een afscheidsrede. Vaak

wordt als tip gegeven: kijk niet direct in de gezichten van de mensen, maar richt je blik iets erboven; kijk naar de achterwand van de kerk.

- Vraag iemand (je partner, broer/zus, neef/nicht) om je bij te staan, als je daar behoefte aan hebt. Vraag ook gerust iemand om, mocht het nodig zijn, jouw verhaal eventueel over te nemen.

Tot slot: emoties mogen er zijn! Geef jezelf gerust een pauze, neem een slokje water en slik emoties niet weg. Niemand neemt het je kwalijk. Er mag best een traantje gelaten worden.

Een landelijk uitvaartbedrijf adverteerde lange tijd met de gedachte om niet te wachten tot een uitvaart, maar om bij leven uw dierbare te bedanken en toe te spreken. Misschien is dat nog de beste tip. Spreek nu met elkaar...

Eric van Teijlingen

Hoor wie zingt daar, kinderen...

Hallelujah!... samen zingen in de kerk mag weer! Gelukkig. Want zingen is als twee keer bidden en geeft veel inhoud aan samen vieren en samen Kerk-zijn. Voor nu een bijzonder lied, dat *SamenKerk* u niet wilt onthouden: 'Uit de schemer van de tijden'. Want 'Zie ginds komt de stoomboot' klinkt op zondagmorgen 5 december toch minder dan dit lied.

In het protestante Liedboek uit 2013, dat een sectie liederen over geloofsgetuigen heeft als Sint Maarten, Willibrord, enzovoort, vinden we als lied 745 een lied over de heilige Nicolaas. De tekst is van de katholieke theoloog Andries Govaart. Het vindt zijn oorsprong in de 'Utrechtse Heiligenspiegel', een verzameling door Govaart geschreven liederen rond de heiligen van de binnenstadkerken van Utrecht. Het eerste couplet van dit lied komt in deze verzameling voor. Later werd dit ene couplet, op verzoek van de cantorij van de Dom, uitgebreid tot een heel lied en werd gekozen voor de Engelse melodie van de hymne Blauenwern. Blauenwern is verreweg het bekendste werk van dirigent en componist William Rowlands. In het Verenigd Koninkrijk wordt de bekende tekst 'Love Divine, all Love excelling' van Charles Wesley regelmatig op deze melodie gezongen, zoals bijvoorbeeld bij het huwelijk van prins William en Catherine in 2011, Nicolaos - Grieks voor Nicolaas, wat 'hij die het volk voor

Nicolaos is als heilige en geloofsgetuige een oergestalte, een beeld van Gods erbarmen

zich wint' betekend, niko (= overwinnen) en laos (= volk) - is als heilige en geloofsgetuige een oergestalte, een beeld van Gods erbarmen. Sint Nicolaas is de patroonheilige van onder andere kinderen, reizigers en schippers. Die kinderen worden genoemd in strofe twee en drie. In deze derde strofe wordt bovendien naar een van de legenden over Sint Nicolaas verwezen: hij bevrijdt drie dochters van een arme man door buidels met goud

in het huis te strooien. Hierop is ons gebruik om te strooien op het Sinterklaasfeest gebaseerd. In de vierde worden de reizigers en in de vijfde strofe de schippers genoemd. En zo wil dit meer kerkelijke Sinterklaaslied ons stimuleren om op onze beurt een beetje als die goedheiligman te worden, vrijgevig, barmhartig en liefdevol als Sint Nicolaas. ■

Jos Martens

Uit de schemer van de tijden
doemt een oergestalte op,
met legenden, staf en mijter,
beeld van het erbarmen Gods.
Nicolaos, zegevieren
zal het recht voor heel het volk,
sta ons bij nu wij hier bidden,
wees van onze woorden tolk.

Voor het kind dat niet kan spelen
en geen veilig huis meer kent;
dat geen kans krijgt om te leren,
uitgebuit wordt en miskend;
dat geweld gewoon gaat vinden
en gepantserd verder leeft...
God, behoed al deze kind'ren,
dat uw aarde toekomst heeft.

Sint Niklaas, die weet wat recht is
en wat slecht is ondervangt,
vrijgekocht heeft hij drie dochters
van een redeloze man.
Driemaal werpt hij gulden klompjes
door het venster aan de straat,
driemaal ziet een dochter toekomst,
wordt een vrouw, krijgt nieuwe staat.

Voor wie reizen in den vreemde,
voor wie overvallen wordt
door de stormen, door de schemer,
door de honger, door tekort,
die geen eigen grond meer hebben,
die gevluht zijn om het brood;
God, dat wij elkaar behoeden
én in weelde én in nood.

Al wie varen op het water,
zelfs de scheepslui op de wal,
mogen om Sint Niklaas vragen,
want hij kent zijn makkers wel.
Op de zeeën, woedend, ziedend,
in de stilte voor de storm,
in gebed of in verstrooiing,
Nicolaos, pleit voor ons.

Scan de QR-code om dit lied te beluisteren of kijk op de website van het bisdom.

Tekst: Andries Govaart (1954-)
Melodie: Blauenwern, 1905
(William Rowlands).

Agenda

November 2021

1 NOVEMBER Hoogfeest van Allerheiligen

2 NOVEMBER Allerzielen

7 NOVEMBER Hoogfeest van Sint Willibrord | patroon van Nederland
Willibrordzondag | collecte voor de Willibrordvereniging | Zie pagina 8
www.oecumene.nl

7-13 NOVEMBER Roepingenweek 2021
www.willibrordseminarie.nl/roepingenweek2021

13 NOVEMBER Roepingenbewustwordingsmiddag (O.L.V. ter Nood, Heiloo)
www.willibrordseminarie.nl/roepingenweek2021

14 NOVEMBER Werelddag van de armen | caritasweekend
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/caritas

21 NOVEMBER Hoogfeest van Christus Koning Diocesane WJD in Haarlem
deurcollecte voor de (diocesane) jongerenactiviteiten

28 NOVEMBER Eerste zondag van de Advent | nieuw kerkelijk jaar (C-jaar)
begin van Adventsactie | www.adventsactie.nl

December 2021

5 DECEMBER Tweede zondag van de Advent

12 DECEMBER Derde zondag van de Advent Zondag Gaudete

12 DECEMBER Tienerdag in Langedijk | zie pagina 6 | www.jongekerk.nl

18 DECEMBER Jongerenkerstdiner | zie pagina 6 | www.jongekerk.nl

19 DECEMBER Vierde zondag van de Advent

25 DECEMBER Hoogfeest van de geboorte van de Heer (Kerstmis)

Wijzigingen voorbehouden

De Nederlandse bisschoppenconferentie heeft op 14 september 2021 mgr. J.H.J. van den Hende, Bisschop van Rotterdam, herkozen als voorzitter.

De Bisschop van Gent, mgr. L. van Hecke OCSO heeft op 9 oktober 2021 mgr.dr. J.W.M. Hendriks, Bisschop van Haarlem-Amsterdam, benoemd tot erekanunnik van het kathedraal kapittel Sint Bavo van Gent (België).

LUX
advocaten

**ONDERNEMINGSRECHT
& (KERKELIJK) VASTGOED**

WWW.LUX-ADVOCATEN.NL